

KARAÇAY-MALKAR KÜLTÜRÜNE SAHADAN KATKILAR: BIZINGI KÖYÜNDEN SÖZLÜ TARİH-KÜLTÜR DERLEMELERİ

Contribution to Karachay-Balkar Culture from The Field: Oral History and
Cultural Compilations from Bizingi Village

Ufuk TAVKUL*

Öz: Rusya Federasyonu'nun Kabardin-Balkar Cumhuriyeti'nde bulunan Bızıngı köyünden derlenen metinler Karaçay-Malkar halkının gelenekleri, âdetleri, yer adları, toplumsal yapıları, komşu Kafkas halklarıyla etnik ve kültürel ilişkileri ve tarihleri ile ilgili pek çok bilgiyi kapsamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karaçay-Malkar Dili, Karaçay-Malkar Kültürü, Karaçay-Malkar Toplumsal Yapısı

Abstract: Texts that have been compiled from Bizingi which is a village of Kabardin-Balkar Republic in Russian Federation comprise plenty of data about the customs, place names, social structure, ethnic relations and history of Karachay-Balkar people.

Keywords: Karachay-Balkar Language, Karachay-Balkar Culture, Karachay-Balkar Social Structure

Makale Gönderim:

01.11.2015

Kabul Tarihi:

10.12.2015

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, DTCF, tavkul@gmail.com

1997 yılının Ağustos-Eylül aylarında Rusya Federasyonu'nun Kafkasya bölgesinde, Karaçay-Malkar halkı arasında sahadan derlemeler yapmak amacıyla bulunduğum Kabardin-Balkar Cumhuriyeti'nin Malkarlularla meskûn köylerinden biri olan Bızıngı'da, Karaçay-Malkar halkının kültürünü, dilini, sosyal yapısını ve tarihini ilgilendiren bilgiler içeren çeşitli derlemeler yapma fırsatını elde ettim.

Bızıngı köyünde yaşayan Tatuv Anayev, Kerim Holamhanov ve Cibril Rahayev adlı üç Malkarlıdan ses ve video kaydı aracılığıyla elde ettiğim verileri standart Karaçay-Malkar yazı dilinin imla kurallarına göre değil, Bızıngı köyünde konuşulmakta olan diyalektin ses özelliklerini dikkate alarak yazıya geçirdim. Metinlerin Türkiye Türkçesine aktarılmasında ise orijinal metinde kullanılan ifade tarzını aynen koruyarak sentaks yapısını değiştirmeden verdim. Dolayısıyla Türkiye Türkçesi metinlerde bazı cümle düşüklükleri, tekrarlar, anlam bozuklukları karşımıza çıktı.

Derlenen metinlerde Karaçay-Malkar halkının gelenekleri, âdetleri, yer adları, toplumsal yapıları, komşu Kafkas halklarıyla etnik ve kültürel ilişkileri, tarihleri ile ilgili pek çok bilgi bulunmaktadır. Metinler tarih, sosyoloji, dilbilim, Türkoloji gibi farklı disiplinlerde yapılacak çalışmalara önemli katkı sağlayacak veriler içermektedir. Kabardin-Balkar Cumhuriyeti'nin Bızıngı köyünden derlediğim üç farklı metin aşağıda verilmektedir.

I. Derleme

Tarih: 31 Ağustos 1997

Yer: Bızıngı / Kabardin-Balkar Cumhuriyeti / Rusya Federasyonu

Derleme Yapılan Kişi: Tatuv Anayev

Derlemeyi Yapan: Ufuk Tavkul

Doğum Tarihi: 1924

Baba Adı: Ortabay

Anne Adı: Cankuş

Metin (Karaçay-Malkar Türkçesi)

Kelin keltirgen zamanda kelinni asuwlu kiyimi boluyidi. Baş awu boluyidi. Xalqğa bılay közlerin candırıb qaramağanlay, bılay namıs bla keltirgen, baş awu bla keltiriyelle. Toy boluyidi, oyun bohuyidi. Tutuşuw da boluyidi. Taş atuw, qoltaş deyle, ol oyun bohuyid. At bla çabııb börk alğan deyle, çabıb bargallay jerden börk alğan, allayları bohuyid.

Juwuq olse keliyille, birbirlerin tanıyille, birbirleri bilâ aruw niyetde, jaraşuw adet bilâ birbirlerine ömür ömürde tatlı juwuq bolur qalır üçüñne qol beriyille, qol alyille.

Qatın alğan zamanda, söleşip, qız jaşnı bilib, jaş qıznı bilib, birbirleri bilâ tamam aqılları toxtaşxandan sora nekâh degenni etiyille. Nekâh etgenden sora keltirib, ol oyunnu, ol toynu kelin kelgenden sora etiyille.

Til tutxan, endi ol a keslerini ortasında. Qıznı anası kelin kelgenley qıçırıp kulağıñnı saññıraw eterge mi kerekdi deb, bir kesek köbge da til tutdurtiyelle qıznı atası anası. Da endi bu kelgenden sora quru til tutub turğannı ne keregi bar edi, jumuş etsin, üyde qararıqğa da qarasın deb, jeññilirek til tutxannı da açıyelle. Añña da bet namıs bolıyedi, sıy bolıyedi. Quru qurulay bir da bolmıyedi.

Endi, söz üçüñne kiyow keldi da, kiyow körüne keled. Ma anı tögereginde qızla da bolıyelle, kiyownu qayın qızları. Ala da börkün alıb, urlağan deyille, anı börkün alıb dağıda başına salıb qoyıyelle. Ol urlağan alıb dump etib ketmiyille. Ol börknü wa sıy bolıyedi.

Ma bu bizni elibiz jaşağan jerge, bilayğa allın zamanda İştantı deb bolğandı. İştantı deyek, ertdegi atı. Şöndü elni atın aytıb qoyalla. Ma bu arı janında, bu biçen etilgen jerlege, alayğa Çeget deyle. Söz üçüñne, andan örge bara barıb Tippırgı deb dağıda billay palyana bardı, jer. Añña Tippırgı deyle. Beri janında palyanağa Juwuşxu deyle. Andan örge ötüb a Bek Kam deyle. Andan örge ötüb a Üreyli deyle. Sora andan örge wa çıran toxtab qaladı.

Bilayda allın jaşab bolmağandı. Otuzaltınçı jılğa deri bilayda el bolmağandı. Ma mundan bizge taşadadı, andan ırxı kelib, köb üyleni suwnu eki janında xalq jaşağanda, ol ırxı üyleni basxandan sora bilayı qorqunçsuzd deb, alaydan beri köçürelle, ma bilayğa köçürelle. Anı başında Şıqı degen köçürülürge başlağan zamanda, Kiçi Malqa deb Elbruznu tübünde, arı köçürürge başlayla da, sora köçürgendile bir elli üynü. Andan arı köçürürge başlağanda, uruş çığargğa başlağandan sora, ol qalınıb qaladı, ansı bizni da arı köçürıyelle.

Xolam deb a ulla el, ol zamanda biz nesin bileyik jeti jüz üy bolıyid diyedi. Bilayda bu suw boynunda Usxuru bolsun, Bızıñnısı bolsun, Şıqısı bolsun, Xolamı bolsun, Xolam köb bolğandı. Bızıñnıda jüz bilâ jıyırma üy bolğandı. Şıqıda üçjüz bla üç jıyırma üy bolğandı. Usxurnu wa bilmeyme. Usxur aladan azıraq bolsa kerekdi.

Endi tawlanı atlarına, söz üçüñne Ştewet deyle miñña. Ol nemege Uttor deyle, bu janında ol jütüğe İşxıldıgen deb atı alay bolad. Bizge beri aylaññañña, bizniça Jaññı Taw deyle. Exsi atı Jaññı Taw deb qoyalla. Andan bu beri taşalarında köbdü atları bolğanla. Dıx Taw deyle. Dıx Taw belgilidi. Başına çıqsañ barınnan da biyik ol toxtaydı. Munu artında dağıda bizge taşadad, neme deyle, Aq. Ol da bek ulla taw. Qatın Taw Jaññı Tawnu bir müyüşdü.

Andan kelib Şawalanı Mollanı irklerin sürgendile Ebzele. Ebzele irklerin sürgen zamanda qaytıb, birewlen qoşxa qaytxanlay, Molla urub qoyğand deyle. Ol minda qalğan malla altı jüz irkdile. Mallanı awdurub ketgendi. Ekinçi qaytıb kelib ol ölügnü

alur üçüññe, ol ölügnü başı teñli bir altın bereyik deb aytıyelle deyd. Ol ölügnü wa açuwu kelgelle tutxalla başın kesib bu suwğa atıb iygendile. Millıgın a üzmez bla bastırıb, üzmezde turub turğandı. Başın tileb ketgende başı wa coq. Tabıgız başın, tüz başı qallay bir ese allay bir altın bereyik deb ol Ebzele söz bergende başı tabılmağandı. Qalğan millıgın a, köb alğan esele da, az alğan esele da mında Süyünçları deb kinyajestva, ma Bızıññını kinyajestva, ala alğandıla deb aytuw alay ketgend. Qallay bir alğanın a bilmeyme, xapardan eşteme ansı biz anı nesin bileyik, ol ertdere bolğandı, vlast da kelginçi.

Bizni ata bababızdan aytıb kelgelleri, bek alğa quralğanıbiz, Anaları deb nek aytılğand? Ertde bizni bek allın duqumubuz Duquşları deb alay jürülünıyedi, ertde, bu jazuw bolğunçu. Sora ala kesleri Çegemde jaşağandıla, Buluññı janında. Anda bizni jeribiz da bolub turğandı, vlastxa deri. Anda eki tuqum birbirleri bilâ, uruş bla başlanadı, birbirin qırıb başlağanda bir buwaz qatın qaçıb annan beri kelib, ma bu Şıqı degen jerde, bilay biçen jıylğan jerge kirib, anda jatıb qaladı, elge kelmeyd da. Ol keçe jaş tabıb qaladı. Buwaz qatın qorqub qaçıb kelib, jaş tabıb qaladı. Ertde bilâ tişiruwla, suw alğança, buzow qıstağança allay billay etgende, qatını körelle. Qatilla baralla, alalla munu, keltirelle, tınçaytalla tişiruwla. Xar keregine jarayla. Soralla munu, qaydan kelgense bu xal bilâ. Endi wa men arı barmayma, mında qalama. Mında qalama degen zamanda, elge alayıq, üy işleb bereyik, el çleni bolub qal degen zamanda, oğay ol men jaş tabıxan jerde üy işleb berigiz deb aytıxand deyle. Ma Anaları bolğan jer, bilay sırt üstünde. Jaş ulla bolğunçu ol kelin erge da barmağandı. Jaş ulla bolad, jaşnı atına Temir deb atayla. Kesi wa küz artında suwuq zamanda tuwub, sabiy ölmey qalğañña atına Temir atab qoyalla da, ulla bolğan zamanda jaşxa qatın alalla. Jaşxa qatın alğanda altı qız, eki da jaş tuwadı, ol Temirni qatınına. Sora munu dağıda jazuw arı-beri başlağan, axa duqumu kim, qalay aytayıq. Anaları deb, sora Anayev deb, biz andan sora ol at bla ma alay qalabız. Bügünlükde wa, bügün altmış-jetmiş üyge jetebiz biz Anaları. Endi qoşulğan bolur. Analadan bilgen xaparım oldu.

Çeviri (Türkiye Türkçesi)

Gelin getirildiği zaman gelinin güzel elbisesi oluyordu. Başörtüsü (şalı) oluyordu. Halka böyle gözlerini dikip bakmadan, böyle saygı (hürmet) ile getiren, başörtüsü ile getiriyorlardı. Düğün oluyordu, oyun oluyordu. Güreş de oluyordu. Taş atma, el taşı diyorlar, o oyun oluyordu. Atlarla koşuşturup kalpak alma diyorlar, koşarken yerden kalpak alma, öyleleri oluyordu.

Akraba ölse geliyorlardı, birbirlerini tanıyorlardı, birbirleri ile güzel niyette, âhenkli (uyumlu) âdet ile birbirlerine ömür boyu iyi akraba olarak kalmak için el sıkışıyorlardı.

Evlendiği zaman, konuşup, kız delikanlıyı bilip, delikanlı kızını bilip, birbirleri ile fikirleri tamamen uyuştuktan sonra nikâh kıyıyorlardı. Nikâh kıydıktan sonra getirip, o oyunu, o düğünü gelin geldikten sonra yapıyorlardı.

Dil tutmak, şimdi (artık) o kendilerinin arasında. Kızın annesi gelin gelince bağırıp kulağını sağır etmesi mi gerek diye, bir az uzunca süre de dil tutturuyorlardı kızın babası annesi.

Artık bu geldikten sonra yalnızca dil tutup durmanın ne lüzumu vardı, hizmet etsin, evde bakılacağı da baksın diye, daha çabuk dil tutmasını da açıyorlardı. Ona da şeref hürmet oluyordu, saygı (prestij) oluyordu. Kuru kuruya hiç olmuyordu.

Şimdi mesela damat geldi, damat görünmeye geliyor. İşte onun etrafında kızlar da oluyordu, damadın baldızları. Onlar da kalpağını alıp, çalmak diyorlardı onun, kalpağını alıp yine başına koyuyorlardı. O çalmak alıp kaybedip gitmiyorlardı. O kalpağın itibarı (prestiji) oluyordu.

İşte bu bizim köyümüzün yaşadığı yere, buraya eski (önceki) zamanda İştantı demişler. İştantı diyorduk, eski adı. Şimdi köyün adını söylüyorlar. İşte bu öte tarafında, bu ot biçilen yerlere, oraya Çeget diyorlar. Mesela, ondan yukarı gidip Tıppırgı diye yine böyle çayırlık var, yer. Ona Tıppırgı diyorlar. Beri tarafında çayırlığa Juvuşhu diyorlar. Ondan yukarıya geçip Bek Kam diyorlar. Ondan yukarı geçip Üreyli diyorlar. Sonra ondan yukarısında ise buzul dayanıyor.

Burada eskiden yaşamamışlar. Otuz altıncı yıla kadar (1936) burada köy yokmuş. İşte buradan bize kuytudur (görünmüyor), oradan sel gelip, çok evleri ırmağın iki yanında halk yaşarken, o sel evleri bastıktan sonra burası tehlikesizdir diye, oradan buraya göçürüyorlar, işte buraya göçürüyorlar. Onun başında (yukarı tarafında) Şıkı denen (köy) göçürülmeye başlandığı zamanda, Kiçi Malka diye Elbruz'un dibinde (eteğinde), oraya göçürmeye başlıyorlar da, sonra göç ettirmişler elli evi. Ondan sonra göç ettirmeye başladıklarında, savaş çıktıktan sonra, o kalıp gidiyor yoksa bizi de oraya göç ettiriyorlardı.

Holam diye büyük köy, o zamanda biz her şeyini biliyorduk yedi yüz ev vardı diyordu. Burada bu ırmak kenarında Ushur olsun, Bızıngı olsun, Şıkı olsun, Holam olsun, Holam çok (kalabalık) olmuş. Bızıngı'da yüz yirmi ev varmış. Şıkı'da üçyüz altmış ev varmış. Ushur'u ise bilmiyorum. Ushur onlardan daha az olsa gerek.

Şimdi dağların adlarına, mesela İştvet diyorlar buna. O şeye Uttor diyorlar, bu tarafındaki o sivriye İşhıldigen diyorlar. Orada yaban mersini (ışhıldı) yetişiyor da onun için İşhıldigen diye adı öyle oluyor. Bize doğru dönene, bizim dilde Jangı Tav diyorlar. Eski adı Jangı Tav diyorlar. Oradan bu beri kuytularında çoktur adları olanlar. Dıh Tav diyorlar. Dıh Tav meşhurdur. Başına çıksan hepsinden de yüksek odur. Bunun arkasında yine bize kuytudur, şey diyorlar, Ak. O da çok büyük dağ. Katın Tav Jangı Tav'un bir köşesidir.

Oradan gelip Şavalar'ın Molla'nın koçlarını çalmışlar Gürcü-Svanlar. Svanlar koçlarını çaldığı zamanda dönüp, birisi ağıla dönerken, Molla vurmuş diyorlar. O burada kalan hayvanlar altı yüz iğdiş edilmiş koçturlar. Hayvanları (dağdan) aşırıp gitmiş.

Tekrar dönüp gelip o ölüyü almak için, o ölünün başı kadar altın verelim diye söylüyorlardı diyor. O ölünün ise öfkesi gelenler tutmuşlar başını kesip bu ırmağa atmışlar. Gövdesini ise kuma gömüp, kumda durup durmuş. Başını istediklerinde başı yok. Bulun başını, başı ne kadar ise o kadar altın verelim diye o Svanlar söz verdiklerinde başı bulunamamış. Kalan cesedini ise, çok aldılarsa da, az aldılarsa da burada Süyünçler diye beyler, işte Bızıngı'nın beyleri, onlar almışlar diye söylenti öyle gitmiş. Ne kadar aldığını ise bilmiyorum, hikâyeden duyuyorum yoksa biz onun nesini bilelim, o eskiden olmuş, (Sovyet) hükümeti de gelmeden.

Bizim ecdadımızdan (beri) söyleyip geldikleri, ilk önce ortaya çıkışımız, Analar diye niye söylenmiş? Eskiden bizim en önceki soyumuz Dukuşlar diye öyle yürütülüyordu, eskiden, bu yazma olmadan. Sonra onlar kendileri Çegem'de yaşamışlar, Bulungu tarafında. Orada bizim toprağımız da varmış, (Sovyet) hükümetine kadar. Orada iki sülale birbirleri ile, savaşa başlanıyor, birbirlerini yok etmeye başladıklarında bir hamile kadın kaçıp oradan buraya gelip, işte bu Şıkı denilen yerde, böyle kuru ot yığılan yere girip, orada yatıp kalıyor, köye gelmiyor da. O gece erkek çocuk doğuruyor. Hamile kadın korkup kaçıp gelip, erkek çocuk doğuruyor. Sabahleyin kadınlar, su almak gibi, buzağı kovalamak gibi öyle böyle yaparken, kadını görüyorlar. Kadınlar gidiyorlar, alıyorlar bunu, getiriyorlar istirahat ettiriyorlar kadınlar. Her ihtiyacını görüyorlar. Soruyorlar bunu, nereden geldin bu hal ile. Artık ben oraya gitmiyorum, burada kalıyorum. Burada kalıyorum dediği zamanda, köye alalım, ev yapıp verelim, köyün üyesi olup kal dedikleri zamanda, hayır o benim erkek çocuk doğurduğum yerde ev yapıp verin diye söylemiş diyorlar. İşte Analar'ın olduğu yer, böyle yamaç üzerinde. Delikanlı büyüyünceye kadar o gelin kocaya da varmamış. Delikanlı büyüyor, delikanlının adını Temir koyuyorlar. Kendisi ise sonbahar ardında soğuk zamanda doğup, çocuk ölmeyip kaldığı için adını Temir koyuyorlar da, büyüdüğü zaman delikanlıyı evlendiriyorlar. Delikanlıyı evlendirdiklerinde altı kız, iki erkek çocuk doğuyor, o Temir'in karısından. Sonra bunun yine yazma öte-beri başladığında, peki soyu kim, nasıl söyleyelim. Analar diye, sonra Anayev diye, biz ondan sonra o isimle işte öyle kalıyoruz. Günümüzde ise, bugün altmış-yetmiş eve varıyoruz biz Analar sülalesi. Şimdi artmıştır. Analar hakkında bildiğim hikâye odur.

II. Derleme

Tarih: 31 Ağustos 1997

Yer: Bızıngı / Kabardin-Balkar Cumhuriyeti / Rusya Federasyonu

Derleme Yapılan Kişi: Kerim Holamhanov

Derlemeyi Yapan: Ufuk Tavkul

Doğum Tarihi: 1936

Baba Adı: Kurmanaliy

Metin (Karaçay-Malkar Türkçesi)

Bizni tuqumubuz Xolamxalları, allın Xolamxanları da bolmağandıla, qalay bolğanın da bilmeyme, Şayi deb bardı, bılay töben canında, anı töben canında, bılay qaya tübünde çaşab bolalla bıla. Jaşap bolalla da, qarılını aytxanı alay, aladan eşitgenimi aytama, sora bılağa ölet kiredi. Qurılıb boşayla bıla, alayda qırılıb boşayla, jaññız buwaz qatın qaladı. Ol endi ne amal eteyim, ne madar eteyim dep, amal ete keted da sora bu Şayi qolnu içi bla qalaylay bariyise da Xolamğa baradı, Oğarı Xolamğa. Oğarı Xolamğa barad da sora bu anda sabiy tabadı. Sabiy tabxandan sora, alan munu atına ne atayıq deb alay jıyılıb, adamla nemetgen zamanda, da Xolamda tuwğandı, Xolamnu xanı bolsun deyle da, alayda muñña Xolamxan atayla. Atayla da, bu öse keted, oynarça bolad da, sora çığıb sabiyle bla oynay turğallay birin, ne bıleyim jilatxan mı etedi, urğan mı etedi, andan qaruwılaraq mı boladı, sora anı wa atası çığad da, anası mı çığadı, qaydan kelgen baştaq da mında neme bolub, alay bolğun, bılay bolğun deyd da qarğış etedi bu muñña. Bu ketedi anasına. Anam men qaydan kelgemme, kimme men, meni atam qayda, atam kimdi deb sorad da bu ayturğa unamayd. Ayt, aytmasañ, aytmay aytdırmay qoyarıq tüleme, qaydan çıqğamma deyd da sora qadala keted da, aman küin kelsin anı başına, sañña munu aytxan deyd da bu boluşun boluşunlay aytıb qoyadı. Bu alaydan anasın da alad da ma bılayğa keled dewçelle, ma bılay Çıbır Durkula deyle, ol vıskanı beri allına. Alayğa keled da, alayda balagançiq salad. Balagançiq salad da, sora turad turad da qış suwuq bolad da, sora künnümnü köred dep alay aytuwçelle bılayda, eksi Bızıññını. Teyri bılaydan alayı cılaraq bolur deb arı köçed deydi ol. Arı köçed da alayda da bir gıtıçiq işleyd, anda jaşay bolad da sora munu tögeresine kelib başlayla adamla. Tübünden endi, jer taqırlıq ete bolur deb beri süre, beri süre, kimni başı qayda qalsa da anda üyçük kibik işleb, alay jaşab bolalla da, sora bu, aytıwlarına köre, bu bılayda üyleñnen da eted. Andan sabiyle da bolalla. Sora annan bir qawumu mında jaşab bolalla. Arı beri ketmeyle. Sora, endi bu Xolamxanları degeniñ üç atawılğa bölünelle. Gidiları deyle, Qulaqları deyle, Geduwları deyle. Sora Geduwlardan, ala qarındaşladan jayılgandıla ansı annan da başxa jerden kelib neme bolmağandıla bıla, ol adamdan jayılıb qalğandıla Xolamxanları deb. Sora eksi Bızıññında çaşay ketib, Geduwlardan bir qarındaş, ol mindan köçüb Argudañña ketib kaladı. Argudanda Xolamxanları deb aytdırmayd da, Geduwları deb aytdırıp qoyadı. Alay jazılalla, şöndü da alay jazılalla ala. Qabartıda Argudan deb ıllu el bardı, Qabartı el. Aladan jayılgalla bla juwuqluq jürütüb turabız şöndü. Ala wa Qabartılı bolğandıla. Aziyadan qaytıb kelgelli beri ala bla juwuqluq jürütüb turabız. Biz da barabız, ala da kelelle beri. Xolamxallanı üsünden bilgenim oldu.

Çeviri (Türkiye Türkçesi)

Bizim soyumuz Holamhanlar, önceleri Holamhanlar da değillermiş, nasıl olduklarını da bilmeyorum, Şayi diye (yer) var, böyle aşağı tarafta, onun aşağı tarafında, böyle kaya dibinde yaşıyorlarmış bunlar. Yaşıyorlarmış da, yaşlıların söylediği öyle, onlardan duyduğumu söylüyorum, sonra bunlara salgın hastalık giriyor. Yok olup

gidiyorlar bunlar, orada yok olup tükeniyorlar, yalnız (bir) hamile kadın kalıyor. O artık ne çareye başvurayım, ne çare edeyim diye, çaresine bakıp gidiyor da sonra bu Şayı kanyonunun içinden nasıl gidiyorsa da Holam'a gidiyor, Yukarı Holam'a. Yukarı Holam'a gidiyor da sonra bu orada çocuk doğuruyor. Çocuk doğurduktan sonra, "Alan bunun adını ne koyalım" diye öyle toplanıp, insanlar şey ettikleri zamanda, "İşte Holam'da doğmuş, Holam'ın hanı olsun" diyorlar da, orada buna Holamhan adını veriyorlar. Veriyorlar, bu büyüyor, oyun çağına geliyor da, sonra çıkıp çocuklarla oynarken birini, ne bileyim ağlatıyor mu, vuruyor mu, ondan daha güçlü mü oluyor, sonra onun babası çıkıyor da, anası mı çıkıyor, nereden gelen piç de burada şey olup, öyle olasıca, böyle olasıca diyor da beddua ediyor bu buna. Bu gidiyor annesine. Anne ben nereden geldim, kimim ben, benim babam nerede, babam kimdir diye soruyor da bu söylemek istemiyor. Söyle, söylemezsen, söylemeden söyletmeden bırakmam, nereden çıktım diyor da sonra ısrar ediyor, kötü gün gelsin başına, sana bunu söyleyen diyor da bu olamı biteni anlatıyor. Bu oradan annesini de alıyor da işte buraya geliyor diyorlardı, işte böyle Çıbrı Durkular (hayvan ağılları) diyorlar, o kulenin bu tarafına önüne. Oraya geliyor da, orada kulübe yapıyor. Kulübe yapıyor da, sonra duruyor duruyor da kış soğuk oluyor da, sonra güney yamacı görüyor diye, öyle söylerlerdi burada, eski Bızıngı'yı. Vallahi buradan orası daha sıcak olur diye oraya göç ediyor diyor o. Oraya göç ediyor da orada da bir barınak inşa ediyor, orada yaşıyor da sonra bunun çevresine gelmeye başlıyorlar insanlar. Aşağı taraftan artık, toprak az geliyor diye buraya süre, buraya süre, kimin başı nerede kalsa da orada küçük ev gibi (bir şey) yapıp, öyle yaşıyorlar da, sonra bu, söylediklerine göre, bu burada evleniyor. Ondan çocuklar da oluyorlar. Sonra ondan bir bölümü burada yaşıyorlar. Öteye beriye gitmiyorlar. Sonra, şimdi bu Holamhanlar dediğin üç soya bölünüyorlar. Gidiler diyorlar, Kulaklar diyorlar, Geduvlar diyorlar. Sonra Geduvlardan, onlar kardeşlerden yayılmışlar yoksa oradan da başka yerden gelip şey olmamışlar bunlar, o adamdan yayılmışlar Holamhanlar diye. Sonra eski Bızıngı'da yaşayıp, Geduvlardan bir kardeş, o buradan göç edip Argudan'a gidip kalıyor. Argudan'da Holamhanlar diye söyletmiyor da, Geduvlar diye söyletiyor. Öyle yazılıyorlar, şimdi de öyle yazılıyorlar onlar. Kabardey'de Argudan diye büyük köy vardır, Kabardey köyü. Onlardan yayılanlar ile akrabalık yürütüyoruz şimdi. Onlar ise Kabardey olmuşlar. Asya'dan (sürgünden) dönüp geleli beri onlarla akrabalık yürütüp duruyoruz. Biz de gidiyoruz, onlar da geliyorlar buraya. Holamhanlar hakkında bildiğim odur.

III. Derleme

Tarih: 31 Ağustos 1997

Yer: Bızıngı / Kabardin-Balkar Cumhuriyeti / Rusya Federasyonu

Derleme Yapılan Kişi: Cibril Rahayev

Derlemeyi Yapan: Ufuk Tavkul

Doğum Tarihi: 1926

Baba Adı: Soltan

Metin (Karaçay-Malkar Türkçesi)

Qatın Tawnu üsünden bilgenim oldu. Algın zamanda Gruzinlile bilâ biznikile bir kesek birbirlerine çabıb bolğandıla. Malqarlıla mal kütgen, mallı xalq bolğandı. Ebzelede allay bir baylıq bolmağandı. Çabuwlıq bla jaşayaraq bolğandıla bizge juwuqları. Bila kelgelle da, beri çabxanla da, endi Tawlula deyle bizge, Tawlula malların saqlab bolğandıla. Mallanı süre başlağan zamanda atxanla da caralı etgenle bir Ebzeni. Munu elte barganda Sarı deb jer bardı, tawnu beri allında. Alayda ölgendi bu. Alayda ölgend da, bastırğan ne ese da ol tiyrede etgendile, alaylada bastırğandıla. Arı awduralmağandıla, Ebzele kesleri. Sora munu qatını bolğandı. Men erim ölgen jerde öllükme, erimi beri nek keltirmegensiz degend da kele kelgend da awuşdan beri awalmağanlay alayda ölgendi qatın, ifçıqda ölgendi qatın. Munu atı annan sora ol qatın ölgen taw, Qatın Taw deb andan atalğandı.

Xapar da az türlü bolmaydı. Kim ötürük deybiz, kim kerti da deybiz. Otxa, mal sürgendile da qazan asxandıla. Qazan asxandıla da, sora bişirib otdan alıb aşarğa başlağanda endi tawlulanı adetleri alaydı, beg alğa jaworunnu alıp, tamata adam jaworunnu açıb bilay süyegine qarağan töredi. Süyegine qarağan zamanda sora ollahiy baruw kerekdi, qoşxa jaw çabxandı deb alay aytxand deydile, Qarabiy Sarıbiyden biri aytxandı, süyekge qarab. Qoşxa jaw çabxandı baruw kerekdi degende, sora anda atlaññanda, qartları aytad, ay jaşla deb aytxand deyle, Ebzele jaworuñña bek ustalla degendi. Ala da qararla degendi, bilirle degendi. Atlarğızını iyerlerin allın artına burub salğız degendi. Nek degende, jaworunda ol ters kögütürükdü, alay bolsa. Anısı tüz salıb barsağız keulle ekewlen quwğuñña, saqlarğa kerekdi deb sizni saqlağan eterikdile deb aytxand deyd. Sora bila ol tamata aytxança tersine aylandırıp salalla da iyerleni, tebreyle. Ebzele bir malnı soyub, bişirib atlana bolğandıla. Jaworuñña qarağan zamanda bizge kişi da kelmeydi, eki atlı çıqğandı, ala da beri bizni canıbizğa kelmeyle. Tersine atlanıb çıqğan atlılalla deb aytxand deyle Ebzeleni tamatası. Ketüw kerekdi, qorquw joqdu deb ketib bara barganla sora. Jetgelle Qarabiy da Sarıbiy da sora ol ketib bargan Ebzeleni, ızlarından atxandıla da, alayda Ebzeleni qırğan da, öltürgen da etgendile., mallanı da qaytarğandıla. Süriwçüleden birin qolların artına baylap, çıpıñña baylab bolğandıla qoşda. Ebzele alay etib ketgendile. Ollahiy birin ötürük aytmasam, uyatlıgın kesib awzuna qabdırıp ketgendi ol. Bila da öltürgendile Ebzeleni, mallanı da sıyırğandıla qaytarğandıla.

Ebzele çaba turğandıla. Jaş bolğandı qoylanı qıyırında da, jatıb bolğand da, ollahiy qoşda jatıb turğan biznikileden da öltürgendile, sora tamataları Ebzeleni, endi bilağa eterni etgenbiz degend da, kelib bıqıda qaymaq bolğand da qaymaqdan alıb jalay barıb, hey aman tawlu, sawuğuz beri çığız deb hulikke etgença alay bolğandı, qaması jiltıray. Biznikileden biri saw bolğand da, ay közün a igi tutmayd deb ol jiltırağanı atxand da kindiginden oq tiygend Ebzeleni tamatasını. Alayda bizden toğuz-on adamnı öltürgendile Ebzele. Tamataların alayda biznikile öltürgendile. Murdar İstawat deb ıstawatnı atına alay atağandıla artda. Bügün da alay aytalla. Artda ol Ebzeni keltirib mında asırağandıla, gulla bla asırab bolğandıla elde.

Çumnan minçaq sıfatlı etib köz tiymezge deb tağıb bolğandıla, ol jarayd deb. İnanda çabıb kelgen atlıladan busağat abınırça eteyimmi deb aytxand dey birewlen. Da qalay eterikse quruğan tıpırñ, çabıb kelgen atnı abınırça degend da. O, seyir aruw çabadi alan, qara ol atxa, ay anasını seyir aruw çabad degend da ol at abınıb ketgend deyd. Qalay köz tiydirdiñ sen añña degende, alaydı köz tiygen deb aytxand deyd.

Ögüzle cegilib kele bolğandıla da, bek az da kelgen ögüzlege alanı da toxtatayım mı deb aytxand deyd. Toxtatırsa da toxtat degende, Allah seyir aruw ögüzle, tab cegilib kelele degende toxtamağand deyd ögüzle. Anası qatını boluq çomaçası çumdandı ansı közüm tiyerigedi degendi. Anı sebepli çumnu jürütgendile. Çumnu ağaçınnan sabıyçıkge da bılay minçaqçıq kibik etib, teşikçik etib boynuna tağıb bolğandıla. Aruw qızğa da tağıb bolğandıla.

Xawxazi qayada bitedi, kündüm qayada bılay cökkuçuq bolub bitedi. Men kesim gitçe caşçıq bolub qayalağa minib jıyıp kelüwçenme men. Sora munu kesin a awanada qurutalla, küññe salmayla. Awanada qurutalla da bılay uwsañ sora uwaq bolub qaladı uwalıb. Uwaq bolad da añña eritilgen sarı caw qoşalla. Sora jumurtxanı sarısın qoşalla. Qoşalla da üçüsün da qatıştırılla da, qatıştırğanda bılay köm kök bolad, sarı cawça caw sıfatlı, kök bolad, cumuşaq kök. Sora carağa wa sürtelle da, tawuqnu qanatı bla juwalla. Ertten bir salalla, tüşde juwub jaññıdan salalla, iññirde bir, üç kere aparatsiya etelle anı bla. Suwnu qaynatıb, suwutub, jilımdıq suw bla juwalla.

Men jaşawumda körgen zatımdı ol. Qartla bılay bizniça olturğan zamanda tobuqlarıma tiyanıp, awzummu açıb tññılağan jaşçıqma. Ülgüge aytxan zamanda kim kibik bolurem, Allah bilede, bılay söz aññılağan jaşçıqma men ol zamanda. Lewan şayıxñı xaparı deb aytıwçuyelle ala. Bu Analanı tübünde Bayrım deb jerçik bar, bılay özen jerçik. Lewan şayıx jıymı bla bılay Malqardan awa kelgend da dewçelle, alayda solub bolğand jıymı bla dewçelle. Bızıññığa qarab turğand, Bızıññını başınnan enişge. Bir erkeguruw çıgıb qolunda juğarın alıb, kündümde saballada suwnu kese, suwnu jibere, bılay enişge kele kelib, bılayda taş köpür bilâ çegetge ötüib, çegetde biçelliklede suwnu alışındıra, salınır jerge sala, el köpür bla ötüip kelgenine qarab turğand ol şayıx, Lewan şayıx. Ol alay aytxand dewçelle, bu el bılaydan qurub ketginçin bu elge aşıq kirmez deb aytxand dewçelle, Bızıññığa. Dağıda alay aytxand dewçelle, kökde janı bolmağan temir quşla uçxan zaman bolu', jerde at ögüz tartmay arbala kesleri barğan zaman bolu'. Oquwçu uwaq soxta köb bolu', anası aytxannı qızı etmegen, atası aytxannı jaşı etmegen zaman da bolu'. Alay jaşay turğan zamanda bir uruş çığar deb aytxand deydi, küñbatışdan bir qıral çabar, asker çabar, küñçığışdan da añña qajaw turğan bir asker qobar. Elni axşısı, igi jaş bolub, igi kişi bolub elde qalmaz, askerge alılla, qırılılla anda. Xorlaw küñçığışdan qobxan askerde qalır deb aytxand dewçelle. Men sabıy zamanda tññılab turğan jaşçıqma. Ol zamanda ne uruş, ne allay, ne billay qayğı joq, tınçlıq zaman ed. Sora xorlaw küñçığışdan qobxan askerde qalır deb aytxand dewçelle. Annan sora bu elni quruturla deb aytxand dewçelle, bizni elibiz Bızıññını. Minnan köçürüle keterle, ketergenden sora bir awuq zamannan sora, ölgen ölse da qalğanı

sawlay qaytırıqdıla. Bilayda oğay, enişgeraqda bir jaññı el salırla deb aytxand dewçelle, ma bu elge. Miñña büsüremegelley tardan enişge çığıb ketgelle da bolu' deb aytxand dewçelle, qaytxannan sora. Ol da bolğand. Endi anı ayta kelgenim, men sabiy zamanda ol xalni tññılab turup, alanı barın da közüm bla körüb, qolum bla tutxan işlelle bila. Bek seyir alamat, şayıx alanı aytxan zamanda munu jiyinına alay etgelle deyd, alan xarib şayıx qart bolğand, sant bolğand da, ne ese da ayta turadı ansı kökde janı bolmay temir quşla qalay uçarla. Ne at ögüz cekmey a arba qalay barriqdı degend deb bolğandıla tögeregindegile. Arbala degen a bila bolğandıla, ot maşınala, samolotlağa aytxandı temir quşla deb a.

Alanı barın da men körgemme közlerim bla. Kesim eştib turğan sabiy, men, qolum bla kördüm alanı men barın da. Endi degendi, biz alanı barın da qolubuz bla tutduq, közübüz bla kördük. Annan qaytxannan sora eki jiyirma julğa bek tınç jaşarıqdıla deb alay aytxand deyle, Lewan şaytx. Eki jiyirma jıldan sora wa allay uruş başlanırıqdı degendi, endi anı körmey turabız. Allay uruş başlanırıqdı deydi, bu özellede mal adam janıwar qallıq tüld deb aytxand dewçelle. Malnı urluğu, adamnı urluğu bu tawlada qallıqdı, taw işlerinde. Urluğu qallıqdı anı da ansı bila da sawlay oğay deb alay aytxand dewçelle. Ma anı körmey turabız. Ol qalib turadı. Qalğanın biz anı, Allahu Taalanı buyruğu ese da, Allahu Taaladan kelgen keleşe ese da, ma ol adam alay aytıb ketgend, ma biz anı körüp kelebız. Jalan da körmegenibiz ol men artıa aytxançıq, ma oldu. Beg artıa ekewlen qallıqdı deb aytxand deyle, eki erkeguruw, biz a nek turabız beri tişiruwa içine kirib, uruşxa ketdik deb ekisi da bara barriqdıla da, bütew elde buzuluwnu qıruluwnu körgeñ bilâ, da biz da jaşab ne eteyik, annan ese men seni urayım, sen a meni ur dep ekisi da birbirin urup qoyarıqdıla deb aytxand dewçelle. Ma anı Allah kögüzmesin. Şöndüğü nizam bu qıralda bilaylay barriqdı deb men işanalmayma.

Çeviri (Türkiye Türkçesi)

Katın Tav (Kadın Dağı) hakkında bildiğim odur. Eski zamanda Gürcüler ile bizimkiler bir parça birbirlerine saldırıyorlarmış. Malkarlılar hayvan güden (yetiştiren), varlıklı halk imiş. Gürcü-Svanlar'da o kadar zenginlik yokmuş. Yağmacılıkla yaşıyorlarmış bize yakın olanları. Bunlar gelmişler de, buraya saldırmışlar da, şimdi Dağlılar diyorlar bize, Dağlılar hayvanlarını korumuşlar, hayvanları sürmeye (kaçırmaya) başladıkları zamanda ateş etmişler de yaralamışlar bir Svan'ı. Bunu götürürken Sarı diye yer var, dağın bu tarafında önünde. Orada ölmüş bu. Orada ölmüş de, ne ise de o mahalde gömmüşler, oralarda gömmüşler. O tarafa aşaramamışlar, Svanlar kendileri. Sonra bunun karısı varmış. Ben kocamın öldüğü yerde öleceğim, kocamı buraya niçin getirmediniz demiş de gelmiş geçitten bu tarafa aşamadan orada ölmüş kadın, dağ geçidinde ölmüş kadın. Bunun adı ondan sonra o kadının öldüğü dağ, Kadın Dağı (Katın Tav) diye ondan konulmuş.

Hikâye de az türlü olmuyor. Bazan yalan da diyoruz, bazan gerçek de diyoruz. Ateşe, hayvan çalmışlar da kazan asmışlar. Kazan asmışlar da, sonra pişirip ateşten alıp yemeğe başladıklarında şimdi Dağlıların âdetleri öyledir, ilk önce kürek kemiğini alıp,

büyüğün (yaşlının) kürek kemiğini açıp böyle kemiğine bakması töredir. Kemiğine baktığı zamanda sonra vallahi gitmek lâzım, hayvan çiftliğine düşman saldırmış diye öyle söylemiş diyorlar, Karabiy Sarıbiy'den biri söylemiş, kemiğe bakıp. Çiftliğe düşman saldırmış gitmek lâzım dediğinde, sonra orada yola çıkıldığında, yaşlıları söylüyor, ey gençler diye söylemiş diyorlar, Svanlar kürek kemiği falında çok ustadılar demiş. Onlar da bakarlar demiş, anlarlar demiş. Atlarınızın eyerlerini önünü arkasına çevirip koyun demiş. Çünkü kürek kemiği falında o ters gösterecek, öyle olsa. Yoksa düz koyup giderseniz geliyorlar iki kişi habere, beklemek gerek diye sizi bekleyeceklerdir diye söylemiş diyor. Sonra bunlar o büyüğün söylediği gibi tersine çevirip koyuyorlar da eyerleri, yola çıkıyorlar. Svanlar bir hayvanı kesip, pişirip yola çıkmak üzereymişler. Kürek kemiğine baktıkları zaman bize kimse gelmiyor, iki atlı çıkmış, onlar da buraya bizim yanımıza gelmiyorlar. Ters yöne yola çıkan atlılardır diye söylemiş diyorlar Svanların lideri. Gitmek gerek, tehlike yok diye gidip gitmişler sonra, yetişmişler Karabiy de Sarıbiy de sonra o gitmekte olan Svanların arkasından ateş etmişler de, orada Svanları yok edip öldürmüşler, hayvanları da geri çevirmişler. Çobanlardan birini ellerini arkasından bağlayıp, direğe bağlamışlar çiftlikte. Svanlar öyle yapıp gitmişler. Vallahi birini yalan söylemesem, edep yerini kesip ağzına tıkip gitmiş o. Bunlar da öldürmüşler Svanları, hayvanları da geri almışlar geri getirmişler.

Svanlar saldırmaya devam etmişler. Delikanlı varmış koyunların kenarında da, yatırmış da, vallahi çiftlikte yatmakta olan bizimkilerden de öldürmüşler, sonra liderleri Svanların, artık bunlara yapacağımızı yaptık demiş de, gelip ağaç dalında asılı kaymak varmış da kaymaktan alıp yalayarak, hey kötü Dağlılar, sağ olanınız buraya çıkın diye alay eder gibi öyle olmuş, kaması parıldayarak. Bizimkilerden biri sağ imiş de, ey gözünü iyi tutturamıyorum diye o parıldayana ateş etmiş de göbeğinden kurşun vurmış Svanların liderinin. Orada bizden dokuz-on adamı öldürmüşler Svanlar. Liderlerini orada bizimkiler öldürmüşler. Mundar Ağıl diye ağılın adını öyle koymuşlar sonra. Bugün de öyle söylüyorlar. Sonra o Svanı getirip burada gömmüşler, tabut ile gömmüşler köyde.

Kızılıktan boncuk gibi yapıp nazar değmesin diye takarlarmış, o yarıyor diye. İşte orada koşup gelen atlılardan şimdi tökezleyecek gibi yapayım mı diye söylemiş diyor birisi. Peki, nasıl yapacaksın ocağı kuruyasica, koşup gelen atı tökezleyecek gibi demiş de. Ooo, muhteşem güzel koşuyor *Alan*, bak o ata, vay anasını muhteşem güzel koşuyor demiş de o at tökezleyip gitmiş diyor. Nasıl nazar değdirdin sen ona dediklerinde, öyledir nazar değmesi diye söylemiş diyor.

Öküzler koşulup geliyorlarmış da, gelen öküzlere onları da durdurayım mı diye söylemiş diyor. Durdurursun peki durdur dediklerinde, Allah muhteşem güzel öküzler, güzel koşulup geliyorlar dediğinde durmamış diyor öküzler. Anası avradı olasıca çeki çivisi kızılık ağacından yoksa nazarım degecekti demiş. O sebepten kızılık kullanmışlar. Kızılık ağacından çocuğa da böyle boncuk gibi yapıp, delik açıp boynuna takarlarmış. Güzel kıza da takarlarmış.

Havhazi (bir bitki türü) kayada yetişiyor, güney yamaçtaki kayada böyle demet olup yetişiyor. Ben kendim küçük çocukken kayalara çıkıp toplayıp gelirdim ben. Sonra bunun kendisini gölgede kurutuyorlar, güneşe koymuyorlar. Gölgede kurutuyorlar da böyle ovalasan sonra küçük olup kalıyor ufalanıp. Küçük oluyor da ona eritilmiş tereyağı katıyorlar. Sonra yumurtanın sarısını katıyorlar. Katıyorlar da üçünü de karıştırıyorlar da, karıştırdıklarında böyle masmavi oluyor, tereyağı gibi yağ şeklinde, mavi oluyor, açık mavi. Sonra yaraya sürüyorlar da, tavuk kanadıyla yıkıyorlar. Sabah bir koyuyorlar, öğlen yıkayıp yeniden koyuyorlar, akşamda bir, üç kere operasyon yapıyorlar onunla. Suyu kaynatıp, soğutup, ılık su ile yıkıyorlar.

Benim hayatımda gördüğüm şeydir o. Yaşlıların böyle bizim gibi oturduğu zamanda dizlerime dayanıp, ağzımı açıp dinleyen küçük çocuğum. Örnek olarak söylediğim zaman kim gibi olurdu acaba, Allah biliyor, böyle söz anlayan küçük çocuğum ben o zamanda. Levan şeyhin hikâyesi diye söylüyorlardı onlar. Bu Analar'ın aşağısında Bayrım diye yer var, böyle geniş yer. Levan şeyh maiyeti ile böyle Malkar'dan aşarak gelmiş de diyorlardı, orada dinleniyormuş maiyeti ile diyorlardı. Bızıngı'ya bakıp durmuş, Bızıngı'nın başından aşağıya. Bir erkek çıkıp elinde bel küreğini alıp, güney yamaçta tarlalarda suyu kese, suyu bıraka, böyle aşağıya gelip, burada taş köprüden kuzey yamaca geçip, kuzey yamaçta çayırda suyu değiştirip, konulacak yere koyup, köy köprüsünden geçip gelişine bakıp durmuş o şeyh, Levan şeyh. O öyle söylemiş diyorlardı, bu köy buradan yok olmadan bu köye açlık girmez diye söylemiş diyorlardı, Bızıngı'ya. Yine öyle söylemiş diyorlardı, gökte canı olmayan demir kuşların uçtuğu zaman olur, yerde at öküz çekmeden arabaların kendilerinin gittiği zaman olur. Okuyan küçük talebe çok olur, annesinin söylediğini kızının yapmadığı, babasının söylediğini oğlunun yapmadığı zaman da olur. Öyle yaşayıp giden zamanda bir savaş çıkar diye söylemiş diyor, batıdan bir devlet saldırır, asker saldırır, doğudan ona karşı duran bir asker kalkar. Köyün iyisi, iyi delikanlı olup, iyi erkek olup köyde kalmaz. Askere alırlar, mahvolurlar orada. Zafer doğudan kalkan askerde kalır diye söylemiş diyorlardı. Ben çocuk çağında dinleyip duran küçük çocuğum. O zamanda ne savaş, ne öyle, ne böyle kaygı yok, huzurlu zaman idi. Sonra zafer doğudan kalkan askerde kalır diye söylemiş diyorlardı. Ondan sonra bu köyü yok ederler diye söylemiş diyorlardı, bizim köyümüz Bızıngı'yı. Buradan göç ettirirler giderler, giderdikten sonra bir müddet zaman sonra, ölen ölse de, kalanı hepsi dönecekler. Burada değil, daha aşağıda bir yeni köy kurarlar diye söylemiş diyorlardı, işte bu köye. Bunu beğenmeyip kanyondan aşağı çıkıp gidenler de olur diye söylemiş diyorlardı, döndükten sonra. O da oldu. Şimdi onu söyleyip gelmemin sebebi, ben çocuk zamanımda o hali dinleyip durup, onların hepsini de gözümle görüp, elimle tuttuğum işlerdir bunlar. Çok hayret verici, şeyh onları söylediği zamanda bunun maiyetine öyle yapmışlar diyor, *Alan* zavallı şeyh ihtiyarlamış, bunamış da, neler söyleyip duruyor yoksa gökte canı olmadan demir kuşlar nasıl uçarlar. Ya at öküz koşmadan araba nasıl gidecek demiş diyorlarmış etrafındakiler. Arabalar dediği ise bunlarmış, otomobiller, uçaklara demiş demir kuşlar diye.

Onların hepsini de ben gördüm gözlerimle. Kendim duyduğum çocuk, ben, elimle gördüm onların ben hepsini de. Şimdi demiş, biz onların hepsini de elimizle tuttuk, gözümüzle gördük. Oradan döndükten sonra kırk yıl çok rahat yaşayacaklar diye öyle söylemiş diyorlar, Levan şeyh. Kırk yıldan sonra ise öyle savaş başlayacak demiş, şimdi onu görmeden duruyoruz. Öyle savaş başlayacak diyor, bu düzlüklerde hayvan, insan kalmayacak diye söylemiş diyorlardı. Hayvanın tohumu, insanın tohumu bu dağlarda kalacak, dağ içlerinde. Tohumu kalacak onun da yoksa bunlar da sağ olarak değil diye öyle söylemiş diyorlardı. İşte onu görmeden duruyoruz. O kalıp duruyor. Kaldığını biz onun, Allahu Taalâ'nın emri ise de, Allahu Taalâ'dan gelen elçi ise de, işte o adam öyle söyleyip gitmiş, işte biz onu görüp geliyoruz. Yalnız görmediğimiz o benim sonda söylediğim, işte odur. En sonunda iki kişi kalacak diye söylemiş diyorlar, iki erkek, ya biz niye duruyoruz buraya kadınların içine girip, savaşa gittik diye ikisi de gidecekler de, bütün köyde bozulmayı yok olmayı görmekle, peki biz yaşayıp ne yapalım, öyle olacağına ben seni vurayım, sen de beni vur diye ikisi de birbirini vuracaklar diye söylemiş diyorlardı. İşte onu Allah göstermesin. Şimdiki düzen bu devlette böylece gidecek diye ben güvenemiyorum.